

Qui va descobrir a qui?

Pere Calders

Es conceptes sobre la «Hispanidad» que va expressar Fidel Castro en un discurs que s'ha fet famós difereixen sensiblement de la idea que en tenen aquí al costat. Va qualificar el descobriment d'infaust i de nefast, es negà a celebrar-lo com si els americans se n'haguessin d'alegrar a perpetuïtat, i va exposar unes raons que tenen el seu pes. Digué —aproximadament— que, a ells, no els havia descobert ningú, i que en tot cas hi havien «topat» quan buscaven una altra cosa, o sigui un camí curt cap a l'Índia, una ruta de les espècies sense tants entrebancs. Per culpa de l'embolic que es van fer els descobridors (es pensaven que havien arribat a l'Índia), als aborígens d'això que en diuen el Nou Món els ha quedat el sobrenom d'indis. De manera que la planxa dels intrèpids navegants d'altura ha marcat per sempre més aquella bona gent. En més d'un sentit, és clar, perquè si tan sols es tractés d'esquivar gentilicis precipitats la cosa tindria una gra-

vetat relativa. El mal és que han rebut altres influències i herències que, a hores d'ara, encara els maregen.

El conjunt ve a tomb, penso, perquè ja s'ha iniciat l'excitació de la proximitat d'una data memorable: el 1992 es compliran cinc-cents anys d'això que s'anomena la descoberta d'Amèrica. La «Hispanidad» exulta tot preparant festes grosses, alhora que voldria encomanar aquest entusiasme als descendents dels antics conquistats i colonitzats. Però sembla que aquests darrers no acaben de respondre, no ho veuen, ni de bon tros, amb tanta satisfacció. És més: tendeixen a remarcar els inconvenients que va representar per a les seves terres l'empenta pretesament civilitzadora d'unes hosts que, sovint, donaren mostres de barbàrie.

Hi ha coincidències comprometedores, inoportunes, que fan l'efecte d'una trampa plena de males intencions. Resulta que tot just en començar la campanya de predisposició triomfalista-hispanica, un buscador de tresors nord-americà, Mel Fisher, ha trobat les restes del galió «Nuestra Señora de Atocha», amb les bodegues curulles d'una riquesa valorada en uns 400 milions de dòlars. Feia setze anys que Mel Fisher s'havia embrancat en aquesta recerca, i ho aconsegueix precisament ara, quan hi ha qui s'estimaria més parlar d'elevats sentiments espirituals.

Un cop arribats en aquest punt, és inevitable recordar allò que ja sabíem: naus com el «Nuestra

Señora de Atocha», i altres de semblants, feien el viatge de la península Ibèrica a Amèrica carregades amb un excedent humà més aviat víctima d'una analfabetització controlada, però amb uns ulls com unes taronges amb vista a «fer l'Amèrica». No crec, de debò, que els preocupés gaire la salvació d'ànimes ni la civilització dels indígenes. Cal tenir en compte les excepcions degudes, minoritàries i estimables, però francament reduïdes.

El «Nuestra Señora de Atocha» —o vaixells d'altres models— tornaven d'Amèrica als dominis de la Corona de Castella amb una substitució de transport: deixaven aventurers i carregaven lingots d'or i de plata. Per molt que es vulgui decorar amb somnis imperials, la cosa no queda del tot fina. Es comprèn que alguns dels americans actuals es resistixin a celebrar-ho amb pompa, perquè ho consideren un expoli les conseqüències del qual encara sofreixen.

En els viatges de tornada, algunes naus de Castella eren abordades per pirates anglesos i holandesos, que els prenién el producte que tampoc no era pas ben hagut. Hi ha qui afirma que la industrialització d'Anglaterra es va fer, en bona part, a base dels metalls preciosos destinats al monopoli comercial de Sevilla. En aquest cas, qui sap si seria de bon to que Anglaterra participés (en justa correspondència) a les festes de la «Hispanidad», però ho veig difícil per culpa de Gibraltar. Ah! I el senyor Mel Fisher també hi hauria d'ésser...